

Byla C-252/19**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2019 m. kovo 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:*Sąd Rejonowy w Opatowie* (Lenkija)**Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:**

2019 m. sausio 31 d.

Ieškovė:*QL S.A. w B.***Atsakovas:**

C.G.

Pagrindinės bylos dalykas

Byla prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiame teisme dėl prašymo išduoti mokėjimo įsakymą išdavimo procedūroje, susijusi su ieškovės *QL S.A. w B.* ieškiniu paskolos gavėjui, kuris yra vartotojas (toliau – atsakovas), dėl mokėtinos sumos pagal vartotojo kaip paskolos sutarties apsaugos priemonę pateiktą tuščią vekselį.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 3 straipsnio g punkto ir 22 straipsnio 1 dalies aiškinimas, atsižvelgiant į nacionalinėje teisėje nustatytą sąvoką „didžiausia ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma“ ir matematinę formulę, pagal kurią apskaičiuojamos tokios sutarties išlaidos.

Prejudicinis klausimas

Ar 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB nuostatos, ypač jos 3 straipsnio g punktas ir 22 straipsnio 1 dalis, turi būti aiškinamos taip, kad pagal šias nuostatas neleidžiama nacionalinėje teisėje įtvirtinti „didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos“ instituto ir matematinės formulės, pagal kurią apskaičiuojamos tokios išlaidos, kaip numatyta *Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim* (2011 m. gegužės 12 d. Vartojimo kredito įstatymas, *Dz. U.*, 2018.993) 5 straipsnio 6a punkte ir 36a straipsnyje, pagal kuriuos į vartotojo patiriamas su kredito sutartimi susijusias išlaidas (bendrą kredito kainą) leidžiama įtraukti ir verslo veiklos, kurią vykdo verslininkas, išlaidas?

Nurodomos Bendrijos teisės nuostatos

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 3 straipsnio g punktas ir 22 straipsnio 1 dalis

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (2011 m. gegužės 12 d. Vartojimo kredito įstatymas, suvestinė redakcija *Dz. U.*, Nr. 2018.993, toliau – UKK)

Pagal UKK 5 straipsnio 6 punktą bendra kredito kaina – visos išlaidos, kurias vartotojas privalo sumokėti pagal kredito sutartį, visų pirma:

- a) palūkanos, mokesčiai, komisiniai, mokesstinės prievolės ir maržos, jei jos yra žinomos kreditoriui, ir
- b) papildomų paslaugų, ypač draudimo, išlaidos, jei jos yra būtinos siekiant gauti kreditą arba gauti pagal nustatytas sąlygas – išskyrus išlaidas, susijusias su notaro mokesčiais, kuriuos moka vartotojas.

Pagal UKK 5 straipsnio 6a punktą ne su palūkanomis susijusios kredito išlaidos – visos išlaidos, kurias vartotojas patiria dėl vartojimo kredito sutarties, išskyrus palūkanas;

Pagal UKK 5 straipsnio 7 punktą bendra kredito suma – didžiausia bendra piniginių lėšų suma, į kurią neįtraukiamos kredituojamos paskolos, kurią kreditorius suteikia vartotojui pagal kredito sutartį, išlaidos, o sutarčių, dėl kurių ši didžiausia suma nenumatyta, atveju – bendra piniginių lėšų suma, į kurią neįtraukiamos kredituojamos paskolos, kurią kreditorius suteikia vartotojui pagal kredito sutartį, išlaidos.

Pagal UKK 5 straipsnio 8 punktą bendra vartotojo mokama suma – bendros kredito kainos vartotojui ir bendros kredito sumos suma.

Pagal UKK 36a straipsnio 1 dalį didžiausia ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma apskaičiuojama pagal formulę:

$$MPKK \geq (K \times 25 \%) + (K \times n / R \times 30 \%),$$

kurioje simbolių reikšmė yra tokia:

MPKK – didžiausia ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma,

K – bendra kredito suma,

n – grąžinimo laikotarpis, nurodant dienų skaičių,

R – dienų skaičius per metus.

Pagal UKK 36a straipsnio 2 dalį ne su palūkanomis susijusios kredito išlaidos per visą paskolos laikotarpį negali būti didesnės už bendrą kredito sumą.

Pagal 36 straipsnio 3 dalį ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų pagal vartojimo kredito sutartį dalis, kuri viršija didžiausią ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų, apskaičiuotų 1 dalyje nurodytu būdu, sumą ar bendrą kredito sumą, nėra mokėtina.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (1964 m. balandžio 23 d. Civilinis kodeksas, suvestinė redakcija Dz. U., Nr. 2018.1025, toliau – KC)

KC 359 straipsnis. Kapitalo palūkanos

1. Palūkanos nuo tam tikros piniginės sumos mokamos tik tuo atveju, jei atsiranda dėl teisinio sandorio ar teisės aktų, teismo ar kitos kompetentingos institucijos sprendimo.

2. Jeigu nenustatytas kitoks palūkanų dydis, mokamos įstatymuose nustatytos palūkanos, lygios Lenkijos nacionalinio banko referencinės palūkanų normos dydžiui pridėjus 3,5 procentinio punkto.

2¹. Didžiausia palūkanų, atsirandančių dėl teisinio sandorio, norma negali būti daugiau nei du kartus didesnė už metinę įstatymuose nustatytą palūkanų normą (didžiausias palūkanų dydis).

2². Jei iš teisinio sandorio atsirandančių palūkanų dydis viršija didžiausią palūkanų dydį, mokamas didžiausias palūkanų dydis.

2³. Sutarties nuostatos negali panaikinti ar apriboti nuostatų dėl didžiausių palūkanų net jeigu buvo pasirinkta užsienio teisė. Tokiu atveju taikomos šio įstatymo nuostatos.

KC 481 straipsnis. Palūkanos vėluojant įvykdyti prievolę

1. Jei skolininkas vėluoja įvykdyti piniginę prievolę, kreditorius gali reikalauti taikyti palūkanas už vėlavimo laikotarpį net jei nėra patyręs jokios žalos ir net jei vėlavimas įvyko dėl aplinkybių, už kurias skolininkas nėra atsakingas.

2. Jei palūkanų už pavėluotą mokėjimą norma nebuvo nustatyta, mokėtinos įstatymuose nustatytos palūkanos už vėlavimą, lygios Lenkijos nacionalinio banko referencinės palūkanų normos dydžiui pridėjus 5,5 procentinio punkto. Tačiau tais atvejais, kai reikalavimui taikoma didesnė palūkanų norma, kreditorius gali reikalauti palūkanų už vėlavimą pagal tokią didesnę palūkanų normą.

2¹. Didžiausias palūkanų už pavėluotą mokėjimą dydis per metus negali būti daugiau nei du kartus didesnis už įstatymuose nustatytą palūkanų už pavėluotą mokėjimą dydį (didžiausias palūkanų už pavėluotą mokėjimą dydis).

2². Jei palūkanų už pavėluotą mokėjimą dydis viršija didžiausią palūkanų už pavėluotą mokėjimą dydį, mokėtinas didžiausias palūkanų už pavėluotą mokėjimą dydis.

2³. Sutarties nuostatos negali panaikinti ar apriboti nuostatų dėl didžiausio palūkanų už pavėluotą mokėjimą dydžio net jeigu buvo pasirinkta užsienio teisė. Tokiu atveju taikomos šio įstatymo nuostatos.

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych (2016 m. sausio 7 d. Teisingumo ministro pranešimas apie įstatymu nustatytų palūkanų dydį) (M.P.2016.46)

Vadovaujantis 1964 m. balandžio 23 d. Civilinio kodekso (*Dz. U.*, 2014, 121 pozicija, su vėlesniais pakeitimais) 359 straipsnio 4 dalimi, skelbiama, kad nuo 2016 m. sausio 1 d. teisės aktais nustatytos palūkanos sudaro 5 % per metus.

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (2016 m. sausio 7 d. Teisingumo ministro pranešimas apie įstatymu nustatytų palūkanų už pavėluotus mokėjimus dydį) (M.P. 2016.47)

Vadovaujantis 1964 m. balandžio 23 d. Civilinio kodekso (*Dz. U.*, 2014, 121 pozicija, su vėlesniais pakeitimais) 481 straipsnio 24 dalimi, skelbiama, kad nuo 2016 m. sausio 1 d. teisės aktais nustatytos palūkanos už pavėluotus mokėjimus sudaro 7 % per metus.

Trumpas bylos aplinkybių ir proceso aprašymas

2016 m. rugpjūčio 31 d. ieškovė ir atsakovas sudarė paskolos (vartojimo kredito) sutartį, pagal kurią atsakovas turėjo sumokėti 10 764,00 PLN ir 9,81 % per metus dydžio sutartines palūkanas. Pirmiau minėtą sumą sudarė 5 000,00 PLN bendra

paskolos suma (paskolos gavėjui suteikiamos piniginės lėšos) ir 5 764,00 PLN bendra paskolos kaina, apimanti parengimo mokestį (129,00 PLN), komisinį mokestį (3 939,00 PLN), paslaugos „Twój Pakiet“ mokestį (900 PLN) ir sutartines kapitalo palūkanas už visą sutarties galiojimo laikotarpį (796,00 PLN). Faktinė metinė palūkanų norma siekė 77,77 %. Sutartis buvo sudaryta trejų metų laikotarpiui.

Didžiausios šioje sutartyje numatytos ne su palūkanomis susijusios kredito išlaidos sudarė 4 968,00 PLN ir apėmė parengimo mokesčio (129,00 PLN), komisinio mokesčio (3 939,00 PLN) ir paslaugos „Twój Pakiet“ mokesčio (900 PLN) sumas. Šių išlaidų dydis buvo apskaičiuotas pagal UKK 36a straipsnyje pateiktą formulę ir nebuvo šalių suderintas individualiai.

Pati sutartis buvo parengta pagal šabloną, o pagal šią sutartį paskolintos sumos grąžinimas buvo užtikrintas tuščiu vekseliu. Ieškovė nutraukė sutartį dėl neįvykdyto sutartų paskolų dalių grąžinimo.

Ieškovė prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiame teisme pateikė atsakovui ieškinį dėl 5 293,72 PLN sumos su sutartinėmis palūkanomis už vėlavimą ir tame ieškinyje, remdamasi užpildytu tuščiu vekseliu, kreipėsi į teismą su prašymu išduoti mokėjimo įsakymą pagal įsakymo išdavimo procedūrą. Vykdydama teismo nurodymą, ieškovė pateikė paskolos sutartį, grąžinimo grafiką ir vekselio deklaraciją.

Svarbiausi bylos šalių argumentai nacionaliniame teisme

2018 m. gruodžio 19 d. procesiniame dokumente ieškovė teigė, kad paskolos sutartis yra vartojimo kredito sutartis, kaip apibrėžta UKK, ir joje atsizvelgiama į Vartojimo kredito įstatymo pakeitimus, visų pirma į 36a straipsnį, kuriame nustatoma didžiausia ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma. Gautinos sumos, susijusios su parengimo mokesčiu, komisiniu mokesčiu ir paslaugos „Twój Pakiet“ mokesčiu, neviršija didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos. Tokio dydžio išlaidas įstatymų leidėjas laiko didžiausiomis, taigi teisėtomis ir todėl pateisinamomis finansinės institucijos veiklos išlaidomis ir rizika.

Trumpi prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvai

2011 m. gegužės 12 d. Vartojimo kredito įstatymu (toliau – UKK) perkeltos į nacionalinę teisinę sistemą 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB nuostatos.

Remiantis Direktyvos 2008/48/EB 9 konstatuojamąja dalimi, visiško suderinimo tvarkos, numatytos šiame teisės akte, tikslas yra užtikrinti, kad visi Bendrijos vartotojai naudotųsi aukštu ir vienodu jų interesų apsaugos lygiu, ir sukurti tikrą

vidaus rinką. Todėl valstybėms narėms neturėtų būti leidžiama toliau taikyti arba priimti kitokias, nei nustatyta šioje direktyvoje, nacionalines nuostatas. Tačiau toks apribojimas turėtų būti taikomas tik pagal šią direktyvą suderintoms nuostatomis. Savo ruožtu direktyvos 10 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad derinimo sritis yra nustatyta šioje direktyvoje pateiktose sąvokų apibrėžtyse. Todėl valstybių narių pareiga įgyvendinti šios direktyvos nuostatas turėtų būti apribota jos taikymo sritimi, kaip nustatyta šiose sąvokų apibrėžtyse.

Privalomas Direktyvos 2008/48/EB pobūdis yra aiškiai nustatytas jos 22 straipsnio 1 dalyje, kurioje numatyta, jog, kadangi šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytų šioje direktyvoje.

Nuostatos, kuriomis Lenkijos teisėje nustatoma sąvoka „didžiausios ne su palūkanomis susijusios kredito išlaidos“, įsigaliojo 2016 m. kovo 11 d. ir jomis siekiama padidinti vartotojų, besinaudojančių bendrovių, teikiančių vartojimo paskolas, kurioms netaikomas reikalavimas gauti Lenkijos finansų priežiūros institucijos leidimą, finansinėmis paslaugomis, apsaugos lygi. Tai turėjo būti pasiekta priimant teisinius sprendimus, ribojančius galimybę taikyti pernelyg didelius mokesčius, komisinius mokesčius ir palūkanas paskolų ir kredito sutartyse. Verslininkai, laikydamiesi didžiausios palūkanų sumos reikalavimo, vis dėlto pasilieka teisę į didelius komisinius ir ne su palūkanomis susijusius papildomus mokesčius. Dėl tokios praktikos bendros skolos administravimo išlaidos dažnai viršija suteiktos paskolos ar kredito sumą.

Pagal UKK 5 straipsnio 6a punktą ne su palūkanomis susijusios kredito išlaidos – visos išlaidos, kurias vartotojas patiria dėl vartojimo kredito sutarties, išskyrus palūkanas. Didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos institutas direktyvoje nenumatytas. Tačiau direktyvos 3 straipsnio g punkte nustatyta sąvoka „bendra kredito kaina vartotojui“, apimanti visas išlaidas, įskaitant palūkanas, komisinius mokesčius ir bet kuriuos kitus su kredito sutartimi susijusius mokesčius, kuriuos reikalaujama, kad vartotojas sumokėtų, ir kurie yra žinomi kreditoriui, išskyrus mokesčius notarui; taip pat įskaičiuojamos su kredito sutartimi susijusių papildomų paslaugų išlaidos, visų pirma draudimo įmokos, jei papildomai privaloma sudaryti paslaugų sutartį siekiant gauti kreditą apskritai arba taikyti skelbiamas nuostatas ir sąlygas.

Sąvoka „bendra kredito kaina“ taip pat buvo įtraukta į Lenkijos teisinę sistemą UKK 5 straipsnio 6 punkte, pagal kurią bendra kredito kaina – visos išlaidos, kurias vartotojas privalo sumokėti pagal kredito sutartį, visų pirma:

a) palūkanos, mokesčiai, komisiniai, mokestinės prievolės ir maržos, jei jos yra žinomos kreditoriui, ir

b) papildomų paslaugų, ypač draudimo, išlaidos, jei jos yra būtinos siekiant gauti kreditą arba gauti pagal nustatytas sąlygas – išskyrus išlaidas, susijusias su notaro mokesčiais, kuriuos moka vartotojas.

Atsižvelgiant į teisinius sprendimus ir privalomą direktyvos pobūdį, kyla abejonių dėl nacionalinio įstatymų leidėjo nustatytos atskiros ir nepriklausomos sąvokos „ne su palūkanomis susijusios kredito išlaidos“, taip pat susijusios su kredito sutarties išlaidų naštos perkėlimo vartotojui klausimu, priimtumu. Kadangi direktyvoje numatytas bendros kredito kainos institutas, kuris apibrėžia leistinos naštos vartotojui dydį, atsižvelgiant į sąvoką „su kredito sutartimi susijusios išlaidos“ atrodo, kad vienintelė valstybės narės pareiga buvo įtraukti direktyvos nuostatas į nacionalinę tvarką, laikantis joje nustatytų apibrėžčių ir atsižvelgiant į šių apibrėžčių turinį ir taikymo sritį. Tai pateisina išvadą, kad klausimai dėl su kredito sutartimi susijusių išlaidų perkėlimo vartotojui turėtų būti sprendžiami atsižvelgiant į bendros kredito kainos institutą. Todėl bet kokios naštos vartotojui, susijusios su kredito sutarties išlaidomis, viršutinės ribos turėtų būti apskaičiuojamos pagal bendros kredito kainos institutą ir atsižvelgiant į tokias išlaidas, kurios buvo įtrauktos į jos taikymo sritį, taigi išlaidas, susijusias su kredito sutartimi. Ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sąvokos įtraukimas nebuvo tinkama priemonė direktyvos tikslams pasiekti, nes šios sąvokos galiojimo pasekmė yra galimybė padidinti vartotojui tenkančią finansinę naštą, viršijant bendros kredito kainos, tai yra su kredito sutartimi susijusių išlaidų, ribas.

Leistinių naštos vartotojams ribų, apibrėžtų direktyvos 3 straipsnio g punkte, viršijimas yra nacionalinio įstatymų leidėjo priimto didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos apskaičiavimo metodo, tai yra taikant matematinę formulę, apibrėžtą UKK 36a straipsnyje, pasekmė. Ši formulė buvo sudaryta atsižvelgiant į verslininkų, vykdančių ekonominę veiklą, susijusių su kreditų ir paskolų teikimu, išlaidų procentinius rodiklius ir darant prielaidą, kad didžiausia ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma, apskaičiuota pagal šią formulę, yra skirta kreditorių verslo veiklos išlaidoms padengti ir jos ekonominiam pelningumui užtikrinti. Lenkijos įstatymo, iš dalies keičiančio Vartojimo kredito įstatymą, pagrindimas įrodo, kad UKK 36a straipsnyje numatyta formulė buvo nustatyta atsižvelgiant į verslo veiklos išlaidas, kurias patiria paskolų įstaigos, ir siekiant užtikrinti veiklos ekonominį pelningumą. Todėl procentinių rodiklių, sudarančių pagrindinius šios matematinės formulės elementus, dydis, tai yra 25 % ir 30 %, buvo nustatytas atsižvelgiant į vidutines verslo veiklos išlaidas ir išlaidas, kurias patiria verslininkai vartojimo paskolų sektoriuje. Tai reiškia, kad nacionalinis įstatymų leidėjas į išlaidų, susijusių su paskolos ar kredito suteikimu, kategoriją įtraukė ne tik išlaidas, susijusias su konkrečios sutarties sudarymu ar administravimu, bet ir išlaidas, kurias galima vienareikšmiškai priskirti prie verslo veiklos vykdymo išlaidų (pavyzdžiui, klientų duomenų bazių išlaikymo, darbuotojų atlyginimo išlaidos ir pan.). Tokių prielaidų taikymas leido nustatyti procentinius rodiklius, kurie yra esminiai šios matematinės formulės elementai ir kurių lygis yra pakankamas, kad padengtų kreditorių paskolų teikimo veiklos sąnaudas ir vartotojų paskolos sumos negrąžinimo rizikos išlaidas. Didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos riba siekia nuo 25 % iki 100 %

bendros kredito sumos ir per metus sudaro 55 %, per dvejus metus – 85 %, o toliau – 100 % bendros kredito sumos, neatsižvelgiant į tolesnį kredito laikotarpį¹. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad šie procentiniai rodikliai yra pagrindiniai šios matematinės formulės elementai, nes būtent jie nustato didžiausią ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumą. Matematinės formulės tokių kredito išlaidų sumai apskaičiuoti nustatymas remiantis pirmiau minėtomis prielaidomis lėmė, kad didžiausia ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma buvo atskirta nuo faktinių su konkrečia kredito sutartimi susijusių išlaidų sumos. Tai reiškia, kad padidėja galimybė uždėti didesnę finansinę naštą vartotojui. Verslininkas gali nustatyti vartotojui tiek didžiausią ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumą, tiek palūkanų sumą, o tokių sumų dydžiai nepriklauso vienas nuo kito. Tačiau dėl to bendra kredito kaina tampa didesnė už pačią kredito sumą, o nagrinėjamas atvejis yra to pavyzdys.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo nuomone, nors pats siekis nustatyti didžiausią vartotojo mokamų su kredito sutartimi susijusių išlaidų sumą yra pagrįstas ir atitinka vartotojų apsaugos sistemos taikymo sritį ir Direktyvos 2008/48/EB tikslus, kyla abejonų, ar jis turi būti įgyvendintas priimant didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos institutą ir nustatant šių išlaidų apskaičiavimo formulę remiantis pirmiau nurodytomis prielaidomis. Remiantis Direktyvos 2008/48/EB 3 straipsnio g punktu, vartotojas gali būti įpareigotas sumokėti išlaidas, bet tik tas, kurios yra susijusios su kredito sutartimi. Pavyzdinis tokių išlaidų rūšių sąrašas, pateiktas pirmiau minėtoje teisės normoje, apimantis palūkanas, komisinius mokesčius, mokesčius, kitos rūšies mokesčius, draudimo įmokų ir paslaugų išlaidas, leidžia daryti išvadą, kad finansinės naštos vartotojui priimtumas susijęs su išlaidomis, kurios atsiranda sudarant ir vykdant konkrečią paskolos sutartį. Vis dėlto vartotojui tenkanti finansinė našta negali apimti visų skolintojo ar kreditoriaus verslo veiklos vykdymo išlaidų. Atrodo, kad tokios pozicijos Teisingumo Teismas laikėsi 2014 m. sausio 16 d. Sprendime *Constructora Principado SA / Jose Ignacio Menendez Alvarez (C-226/12)*, kuriame suabejojo dėl verslininko pareigos mokėti mokesčių nuo nekilnojamojo turto vertės padidėjimo perdavimo vartotojui priimtumo ir nurodė, kad tokia padėtis gali būti laikoma atitinkančia „ryškaus neatitikimo“ sąvoką, kaip apibrėžta 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 3 straipsnio 1 dalyje. Šioje byloje, atsižvelgiant į pirmiau minėtą sprendimą, nepaisant faktinių aplinkybių skirtumų, yra tam tikrų bendrų principų, kurie taip pat taikomi bylose, susijusiose su kredito sutarties išlaidų priskyrimu vartotojui. Tai visų pirma susiję su leistina šios naštos apimtimi ir ypač su naštos vartotojui, susijusios su skolintojo ar kreditoriaus vykdomos verslo veiklos išlaidomis, priimtumu.

Todėl atrodo, kad pirmiau minėti Lenkijos teisės aktuose įtvirtinti sprendimai neįgyvendina vartotojo apmokestinimo tik išlaidomis, susijusiomis su kredito

¹ 2015 m. rugpjūčio 5 d. Įstatymo, kuriuo iš dalies keičiamas Finansų rinkos priežiūros įstatymas ir tam tikri kiti teisės aktai, pagrindimas (*Dz.U.*, 2015.135), VII kadencija, Seimo spauda Nr. 3460, paskelbta www.sejm.gov.pl.

sutartimi, principo, apibrėžto Direktyvos 2008/48/EB 3 straipsnio g punkte. Šios prielaidos, priimtose sudarant UKK 36a straipsnyje nurodytą matematinę formulę, leido faktiškai priskirti vartotojui skolintojų ir kreditorių vykdomos verslo veiklos išlaidas. Nustatant šios formulės procentinių rodiklių dydžius, buvo remiamasi rodikliais, apibrėžiančiais bendrą verslininko patirtų veiklos išlaidų sumą.

Atrodo, kad tokių nacionalinės teisės normų, leidžiančių priskirti vartotojui kredito išlaidas, kurių dydis yra lygus ar panašus į bendrą kredito sumą, ypač tokių, kurios leidžia priskirti vartotojui išlaidas, kurių dydis viršija bendrą kredito sumą, priėmimas neatitinka Tarybos direktyvos 2008/48/EB tikslų ir prielaidų. Tokia padėtis yra priimtina nacionalinėje teisinėje sistemoje, nes nacionalinis įstatymų leidėjas leido apmokestinti vartotoją tiek didžiausia ne su palūkanomis susijusių išlaidų suma, tiek palūkanų suma. Tokių teisės normų veikimas sukelia ryškų teisių ir pareigų, atsirandančių iš šalių sutarties, neatitikimą vartotojo nenaudai. Neatrodo, kad būtų galima daryti prielaidą, jog yra kreditoriaus ir vartotojo įsipareigojimų pusiausvyra tokiu atveju, kai kreditoriaus pareiga yra tik perduoti vartotojui sutartą pinigų sumą, o vartotojas privalo grąžinti šią sumą su palūkanomis ir sumokėti kredito kainą, kurios dydis yra lygus pačiai kredito sumai arba tik šiek tiek už ją mažesnis.

UKK nustatytoje didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos apskaičiavimo formulėje nėra jokių elementų, leidžiančių racionaliai susieti šių išlaidų ir kreditoriaus naudą su paskolos suma. Kredito sumos ir kredito laikotarpio rodikliai yra nepakankami, kad būtų garantuojamas šių išlaidų dydžio nustatymas tokiu lygiu, kuris užtikrintų sutartinę šalių pusiausvyrą ir abipusių prievolių lygiavertiškumą, nes pagrindiniai šios formulės rodikliai yra procentiniai.

Problema, susijusi su vartotojo apmokestinimu ne su palūkanomis susijusiomis išlaidomis, pavyzdžiui, komisiniais mokesčiais, paslaugos mokesčiais ar draudimo įmokomis, yra daugybės prašymų priimti prejudicinį sprendimą teikiančiame teisme pateiktų ieškinių dėl mokėjimų dalykas. Praktiškai teismo įsakymas įrodyti faktines išlaidas, susijusias su paskolos sutartimi, nurodyti, už ką šios išlaidos priskirtos, ir pagrįsti jų dydį dažniausiai vykdomas pateikiant matematinę didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos apskaičiavimo formulę ir pagrindžiant įstatymo pakeitimo projektu. Dėl to kyla pagrįstų abejonių, ar pagal šią formulę apskaičiuotos išlaidos atitinka faktinę su kredito sutartimi susijusių išlaidų sumą, kuria galima apmokestinti vartotoją. Išlaidos, susijusios su tokios sutarties sudarymu ir įgyvendinimu, paprastai nėra reikšmingos. Paprastai jas sudaro simbolinio potencialaus kliento kreditingumo įvertinimo ir sutarties sudarymo, tuščio vekselio ir vekselio deklaracijos parengimo išlaidos. Prašymų priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas vartoja sąvoką „simbolinis įvertinimas“, nes dažniausiai kreditai ir paskolos suteikiamos labai įsiskolinusiems asmenims, kuriems taikomos įvairios vykdomo užtikrinimo procedūros arba netgi skelbiamas vartotojų bankrotas. Todėl dėl kelių paprastų ir nesudėtingų veiksmų vykdomo negali atsirasti išlaidos, sudarančios iki 100 % bendros kredito sumos. Tokio ryšio tarp faktinių kredito išlaidų ir

didžiausios ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sumos nebuvimą patvirtina šioje byloje sudaryta sutartis, nes parengimo mokesčio, atitinkančio su sutarties sudarymu susijusias išlaidas, suma siekė 129 PLN. Likusi mokėtina 3 939,00 PLN suma, tiesiogiai vadinama komisiniu atlyginimu už ne su palūkanomis susijusias kredito išlaidas, yra faktinis ieškovės atlyginimas ir to skolintojas jokiū būdu neslepia pateikdamas mokėtiną sumą. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad pati šio atlyginimo suma yra keturis kartus didesnė už didžiausią kapitalo palūkanų sumą už visą kredito laikotarpį ir sudaro 78,78 % paskolos kapitalo. Tokia ekonominė našta vartotojui atitinka ryškaus sutartinio neatitikimo kriterijus ir kelia abejonių dėl Lenkijos teisėje taikomų sprendimų suderinamumo su Direktyva 2008/48/EB.

Ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sąvoka pagrindžia išvadą, kad šios teisės normos priėmimas nepadidino vartotojų apsaugos lygio, nes dėl tokios teisės normos priėmimo padidėja galimybė uždėti didesnę finansinę naštą vartotojui. Teismo bylose pateikiamos sutartys aiškiai rodo, kad UKK 36a straipsnyje pateikta formulė plačiai naudojama ir yra vienintelis kriterijus, pagal kurį nustatoma ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma. Tačiau šis kriterijus neapima faktinių kredito išlaidų ar racionalaus ryšio tarp kapitalo sumos ir išlaidų dydžio. Praktikoje kredito kaina nustatoma taikant vienodą dydį ir naudojant šią formulę, tad atsiranda pernelyg didelė ekonominė našta vartotojui ir nepagrįsta kreditoriaus nauda. Reikėtų pažymėti, kad įstatymų leidėjo nustatyta sankcija už šio apribojimo viršijimą yra iliuzinė.

Dėl šios teisės normos taip pat smarkiai sumažėja galimybė vertinti sutarčių, kuriose numatytos tokios mokėtinos sumos ir jų dydis nustatomas pagal minėtą formulę, sąlygas atsižvelgiant į piktnaudžiavimą ar negaliojimą dėl nesuderinamumo su teisės aktais ir veiksmus, kuriais siekiama apeiti įstatymą arba nesuderinamumą su socialinio sambūvio principais. Taip vyksta dėl stiprios jurisprudencijos tendencijos, kuri susiformavo nacionalinių teismų jurisprudencijoje įsigaliojus didžiausių ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų sąvokai ir pagal kurią neigiamas sutarčių nuostatų, susijusių su ne su palūkanomis susijusiomis kredito išlaidomis, nagrinėjimo piktnaudžiavimo ar negaliojimo atžvilgiu priimtumas tais atvejais, kai tokių išlaidų suma neviršija įstatymuose nustatytos ribos. Ši pozicija grindžiama teisinga prielaida, kad sutarties nuostatos, kurios atitinka teisės aktus ir juose numatytus apribojimus, negali būti laikomos negaliojančiomis ar pažeidžiančiomis teises. Nebuvo jokių abejonių dėl sutarčių nuostatų, kuriose nustatomas komisinio atlyginimo ar kitų vartotojui priskiriamų mokesčių dydis, nagrinėjimo piktnaudžiavimo ar negaliojimo atžvilgiu priimtumo. Pernelyg didelės tokių mokesčių sumos buvo faktiškai koreguojamos taikant KC 58 straipsnį (visiškas sutarties pripažinimas negaliojančia) ir KC 3851 straipsnį (neleistinos sutarties nuostatos), o negaliojančiais ar pažeidžiančiais buvo laikomi tokie mokesčiai, kurių dydis siekė 40 % paskolos ar kredito sumos. Sutarčių nuostatų, susijusių su didžiausia ne su palūkanomis susijusių kredito išlaidų suma, nagrinėjimo piktnaudžiavimo ar negaliojimo atžvilgiu galimybės apribojimas taip pat lemia pareigos įvertinti potencialių klientų kreditingumą nesilaikymą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas mano, kad atsakymas į prejudicinį klausimą yra būtinas priimti sprendimui šioje byloje. Atsakymas į šį klausimą turės tiesioginės svarbos nustatant priimtinos finansinės naštos vartotojui dydį ir aiškinant sąvoką „su kreditu susijusios išlaidos“. Teisingumo Teismo atsakymas į šį klausimą yra būtinas, nes iki šiol jis nepateikė tiesiogiai su šiais klausimais susijusios nuomonės. Galiausiai, atsižvelgiant į nacionalinių teismų jurisprudencijoje esančius esminius neatitikimus nagrinėjamu klausimu, tokia padėtis daro neigiamą įtaką direktyvos tikslų įgyvendinimui ir labai kenkia ES teisės aktų veiksmingumui.

DARBINIS VERTINIMAS